

เปิดบทใหม่ประวัติศาสตร์'กรุงเทพ-กรุงธน' เชื่อมผู้คน2ฝั่งเจ้าพระยา

'รถราง' ยุคแรกๆ ในกรุงเทพฯ นับเป็นการคมนาคมสุดทันสมัยในอดีตที่ชาวบ้านใช้บริการอย่างคับคั่ง

237 ปี คือห้วงเวลานับแต่รัชกาลที่ 1 ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อพุทธศักราช 2325 สร้างเมืองหลวงอันงดงามนามว่า "กรุงเทพมหานคร" ที่โลกรู้จักในวันนี้ ครอบคลุมพื้นที่สองฟากฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ประกอบด้วยฝั่งพระนครและฝั่งธนบุรี

ตลอด 2 ศตวรรษที่ผ่านมา มีเรื่องราวเกิดขึ้นมากมายในทุกวัน ทุกชั่วโมง ทุกนาที บ้างถูกหลงลืมให้เลือนหายไปตามกาลเวลา บ้างถูกจดจำ บอกเล่า และบันทึกเป็นหน้าหนึ่งของ "ประวัติศาสตร์" ที่ไม่ใช่เพียงความเป็นมาของวัด วัง และบุคคลสำคัญในพงศาวดาร

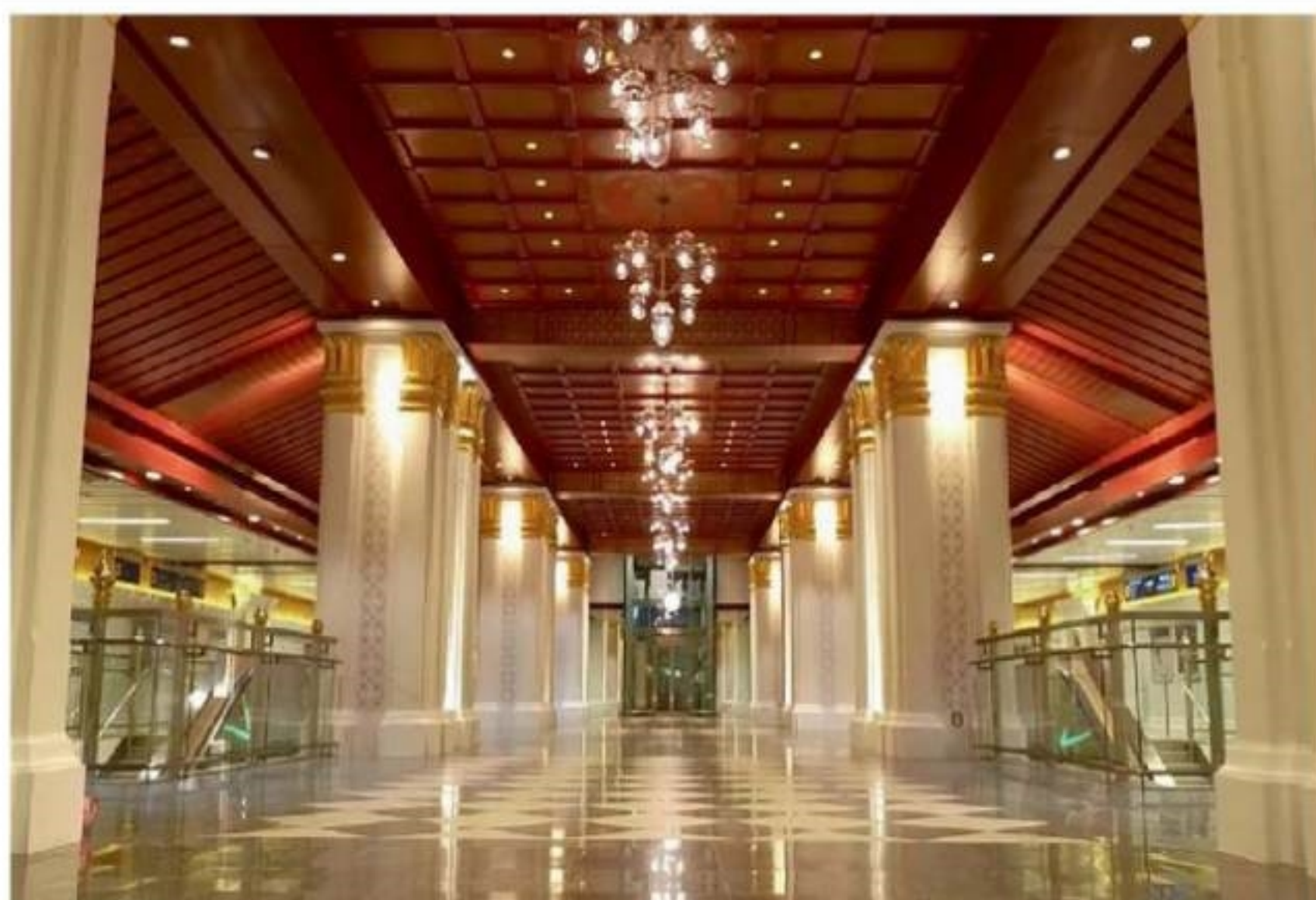
หากแต่รวมถึงพัฒนาการของบ้านเมืองอีกทั้งวิถีชีวิตของประชาชนบนผืนแผ่นดิน

และหนึ่งในเหตุการณ์ที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนซึ่งสัญจรไประหว่างสองฝั่งเจ้าพระยา ก็คือการกำเนิดขึ้นของรถไฟฟ้ามหานคร หรือ รถไฟฟ้าใต้ดินในพื้นที่อนุรักษ์ใจกลางเกาะรัตนโกสินทร์ ใน "สถานีสนามไชย" บนถนนชื่อเดียวกันโดยเป็นส่วนต่อขยายของเส้นทางรถไฟฟ้าใต้ดินจากสถานีหัวลำโพง ผ่านพื้นที่เมืองเก่า ก่อนลอดใต้แม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณปากคลองตลาด ไปยังฝั่งธนบุรี เตรียมเปิดให้บริการเร็วๆ นี้ท่ามกลางการรอคอยของคนไทย

กลายเป็นประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของกรุงรัตนโกสินทร์ ที่ต้องถูกจดจารไว้ในพุทธศักราช 2562

รายการขรรค์ชัย-สุจิตต์ ทอดน่องท่องเที่ยว ประจำเดือนกรกฎาคมนี้ ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์แห่งยุคสมัยด้วยการถ่ายทอดความเป็นมาอันยาวนานของกรุงเทพมหานคร เปิดเรื่องราวความเหลื่อมซ้อนของพื้นที่ซึ่งน่าสนใจยิ่ง ผ่านสายตา 2 ผู้อาวุโส ผู้คลุกคลีอยู่ในกรุงเทพฯ-กรุงธนมาแต่ครั้งวัยเยาว์ กระทั่งสร้างตำนานชีวิตของตัวเอง

ขรรค์ชัย บุนปาน ประธานกรรมการบริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) เติบโตในเรือกสวนฝั่ง

ความงดงามของสถานีสนามไชย การคมนาคมที่พลิกโฉมประวัติศาสตร์ในพุทธศักราช 2562

ดึกแถวสองฟากถนนเยาวราชครั้งยังมีรถยนต์ไม่มากนัก ปัจจุบันมีรถไฟฟ้าใต้ดิน 'สถานีวัดมังกร' เป็นประวัติศาสตร์การคมนาคมบทใหม่ในย่านนี้

ธนาฯ ย่านบางขุนเทียน

สุจิตต์ วงษ์เทศ คอลัมนิสต์ชื่อดัง อดีตเด็กวัดเทพธิดาราม ฝั่งพระนคร

ก่อนโคจรมาพบกัน ร่วมชั้นเรียนโบราณคดีที่รั้วศิลปากร “วังท่าพระ” ใจกลางเกาะรัตนโกสินทร์ ไม่ไกลจาก “สถานีสนามไชย”

ร่วมด้วย รศ.ดร.ชาติร์ ประกิตนันทการ อาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ม.ศิลปากร ซึ่งจะมาร่วมย้อนประวัติศาสตร์ผ่านแผนที่ในช่วงเวลาต่างๆ ให้สร้างจินตนาการคืนสู่อดีตไปพร้อมๆ กัน

**จากเรือถึง‘รถไฟฟ้า’
กรุงเทพฯมาจากไหน?**

กว่าจะเป็นกรุงเทพฯ เมืองหลวงที่มากมายด้วยสีสัน ผืนแผ่นดินดังกล่าว เคยเป็นส่วนหนึ่งของท้องทะเลอ่าวไทยอันกว้างใหญ่ไพศาล เมื่อกว่า 12,000 ปีมาแล้ว กระทั่งปรากฏการณ์ทางธรรมชาติได้พัดพาเอาตะกอนหรือโคลนตมมาทับถม จนกลายเป็นผืนดินอันอุดมสมบูรณ์

ผู้คนหลากหลายเข้ามาตั้งหลักแหล่ง จนถึงยุคเริ่มแรกของกรุงเทพฯ เมื่อไม่น้อยกว่า 500 ปีมาแล้ว เดิมเป็นเพียงชุมชนชาวสวนขนาดเล็ก ก่อนค่อยๆ เติบโตเป็นเมืองที่ชื่อว่า “บางกอก” ซึ่งเชื่อว่ามาจาก “บางมะกอก”

ปรากฏหลักฐานเก่าแก่ใน โคลงกำสรวลสมุทร วรรณคดียุคต้นกรุงศรีอยุธยาที่เอ่ยนาม “บาง” ต่างๆ อันสอดคล้องชื่อย่าน ชุมชนแขวง เขตในกรุงเทพฯทุกวันนี้ ไม่เพียงเท่านั้น

ยังมีความทรงจำของชาวยุโรปที่บันทึกหลักฐานชุมชนย่านกรุงเทพฯ บริเวณริมฝั่งเจ้าพระยา ยังไม่นับพงศาวดารอีกทั้งเอกสารโบราณที่ทิ้งร่องรอยไว้มากมาย

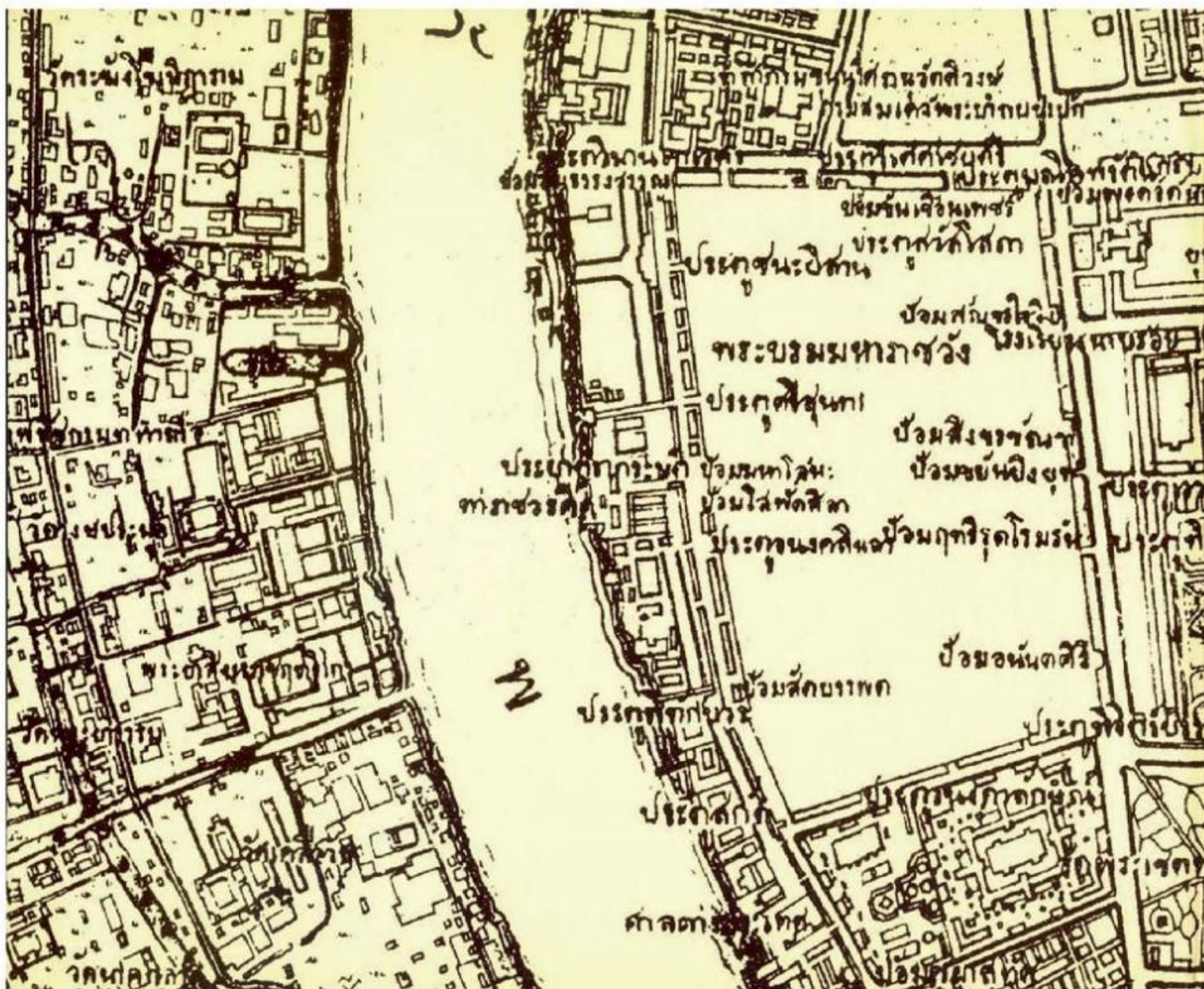
ครั้นเข้าสู่รัชสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงสถาปนากรุงธนบุรี ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ต่อมารัชกาลที่ 1 ย้ายเมืองมาฝั่งตะวันออก แล้วมีพัฒนาการสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน จากบ้านเรือน สู่ตึกงาม จากการคมนาคมทางน้ำยุคโบราณ สู่ถนนหนทางนับแต่สมัยรัชกาลที่ 4 รุดลจากเมืองจีนสมัยรัชกาลที่ 5 รถยนต์คันแรก ใน พ.ศ.2442 รถเมล์จากม้าเทียม กระทั่งเข้าสู่ระบบราง เดินรถไฟสายแรกในวันที่ 11 เมษายน 2436 และก้าวสู่การก่อเกิดรถไฟฟ้า จนมาถึงวันนี้ที่กำลังก้าวไปอีกขั้นสู่การเดินทางตลอดได้แม่น้ำเจ้าพระยา เชื่อมฝั่งพระนครและธนบุรีด้วยเทคโนโลยีล้ำสมัยจาก “สถานีสนามไชย” ที่รายล้อมด้วยสถานที่สำคัญในประวัติศาสตร์ราชสำนักสยาม สู่ “สถานีอิสรภาพ” เขตบางกอกใหญ่อันโอบล้อมด้วยชุมชนหลากหลายทางวัฒนธรรม ตั้งแต่ชาวพุทธ ย่านวัดพลับ หรือวัดราชสิทธิาราม ยุคปลายกรุงศรีอยุธยา, ชาวมุสลิม ย่านภูมิขาว และเจริญพาสณ์, ชาวคริสต์ ย่านกะดีจีน และอื่นๆ อีกมากมาย

สุจิตต์ ชวรค์ชัย และชาติร์ 3 วิทยากรมากความรู้ เตรียมข้อมูลแน่น เกร็ดประวัติศาสตร์แสนสนุก ปลุกจิตวิญญาณแห่งการเรียนรู้ไว้ขีดจำกัด

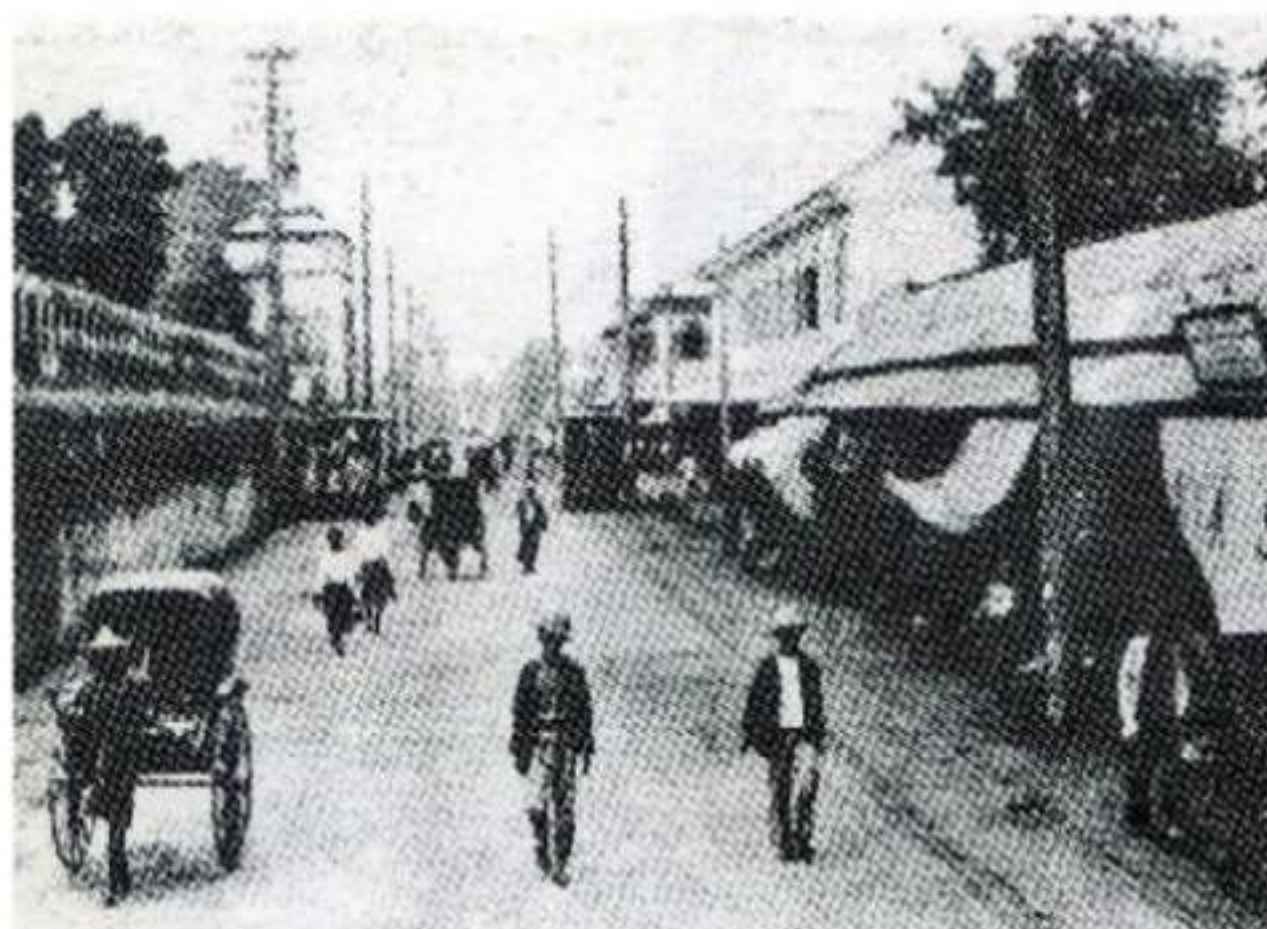
**หลากหลายชุมชนบน‘เส้นทาง’
หลายชาติพันธุ์
ในสถานี‘วัฒนธรรม’**

แน่นอนว่าอีกประเด็นน่าสนใจนอกเหนือจากพื้นที่ก็คือชุมชนและผู้คนที่กล่าวมาข้างต้น หากลองลึกไปกว่านั้น กรุงเทพฯ ในยุคแรก แบ่งเป็นกลุ่มใหญ่แบบกว้างๆ ได้ 3 กลุ่มคือ คนพื้นเมืองดั้งเดิม, คนต่างชาติภาษาและคนสยาม

หนึ่งในกลุ่มคนต่างชาติภาษาที่เป็นกลุ่มสำคัญยิ่ง คือ ชุมชนชาวจีนซึ่งตั้งหลักแหล่งใหญ่อยู่ในย่านเยาวราชฝั่งพระนคร โดยมี “สถานีวัดมังกร” ตระหง่านท่ามกลางตึกแถวเก่าแก่เปี่ยมเสน่ห์วันวานซึ่งถูกสร้างขึ้นด้วยแรกพลักดันจากการ “สร้างถนน” เนื่องด้วยพ่อค้าจีน แขก ฝรั่งเศส เรียกร้องให้สร้างอาคารหรือตึกแถวสองข้างทางเพื่อขอเช่าตั้งร้านค้า

แผนที่เก่ากรุงเทพ ครอบคลุมที่ตั้ง 'สถานีสนามไชย' บนถนนสนามไชย ฝั่งพระนคร และ 'สถานีอิสรภาพ' ฝั่งธนบุรีในปัจจุบัน บันทึกประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญของการคมนาคมไทยเชื่อมผู้คน 2 ฝากฝั่งด้วยเทคโนโลยีล้ำสมัย

ท้องถนนในกรุงเทพฯ ฝั่งพระนครสมัยรัชกาลที่ 5 ปรากฏภาพรถรางและรถลาก ซึ่งมีชาวจีนรับจ้างลากรถ

บรรยากาศย่าน 'ท่าเตียน' ในอดีตใกล้ 'สถานีสนามไชย' ในปัจจุบันเป็นพื้นที่สำคัญในเกาะรัตนโกสินทร์แต่ครั้งอดีตจนถึงทุกวันนี้

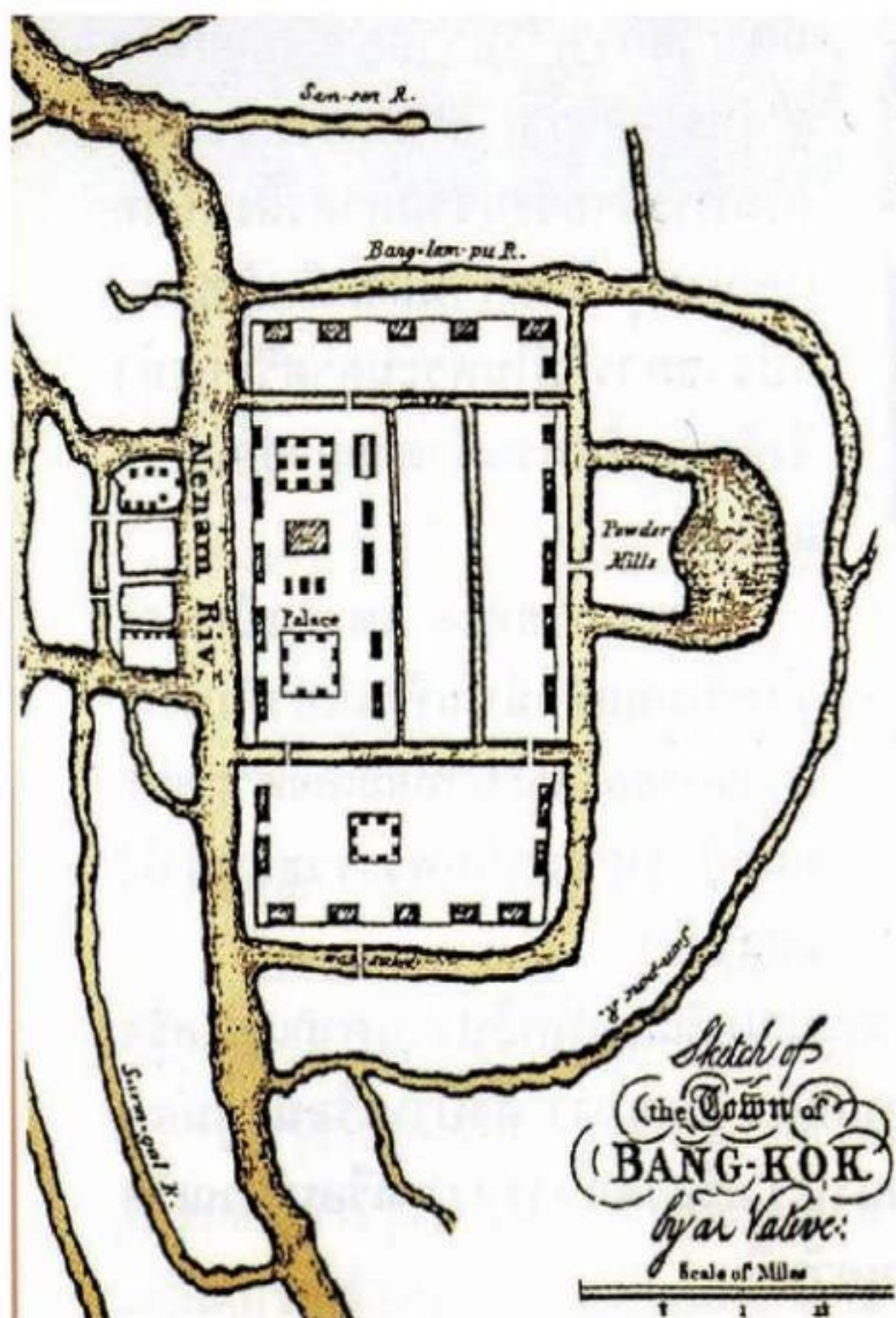
เฉกเช่นประเทศที่เจริญแล้ว

ทางราชการเห็นพ้องควรปลูกสร้างตามถนนสายสำคัญ เมื่อเวลาผ่านไปกลายเป็นอาคารอนุรักษ์ซึ่ง รศ.ดร.ชาติรี ประกิตนันทการ ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรม เตรียมแผนที่เส้นทางไว้อธิบายแผนรายการอย่างเข้มข้น โดยจะชวนให้กลับตาจินตนาการถึงผังเมืองกรุงเทพตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันอย่างเข้าใจง่าย

เป็นอีกหนึ่งตอนที่พลาดไม่ได้ในการรับชม

พรรณราย เรือนอินทร์

รายการขรรค์ชัย-สุจิตต์ ทอดน่องท่องเที่ยว ตอน "กรุงเทพ-กรุงธน บนผืนดินเดียวกัน" อังคารที่ 30 กรกฎาคม เวลา 14.00 น. รับชมผ่านเพชฌัญญูมิตินออนไลน์, ข่าวสด, ศิลปวัฒนธรรม และยูทูบมิตินทีวี

แผนที่กรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ.2367 ปีแรกในแผ่นดินรัชกาลที่ 3 กรุงเทพ-กรุงธน
คันด้วย 'Menam River' หรือแม่น้ำเจ้าพระยาตามความเข้าใจของฝรั่ง ซึ่งแท้จริง
คือแม่น้ำเจ้าพระยานั่นเอง

ภาพถ่ายเก่าบริเวณวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามฯ หรือวัดโพธิ์และพระบรม
มหาราชวัง รวมถึงถนนสนามไชย ถัดออกไปเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาและฝั่งธนบุรี

ชาวบ้านตามเรือสวนฝั่งธนบุรีในอดีตพายเรือสัญจร ซึ่งเป็นการคมนาคมหลัก
ของสยามมาแต่โบราณ

สุจิตต์ วงษ์เทศ และชรรค์ชัย บุนปาน เตรียมถ่ายทอด
ประวัติศาสตร์กรุงเทพ-กรุงธนในรายการ 'ชรรค์ชัย-
สุจิตต์ ทอดน่องท่องเที่ยว' ตอน 'กรุงเทพ-กรุงธน
บนผืนดินเดียวกัน'

เอกภัทร เชิดธรรมธร พิธีกร 'มติชนทีวี'
และ รศ.ดร.ชาติรี ประกิตนันทการ
อาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
ศิลปากร ใน 'สถานีวัดมังกร'